

Konkurences padome

Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas tirgus uzraudzība

Noslēguma ziņojums

Rīga

2019

SATURA RĀDĪTĀJS

Ievads.....	4
I OCTA tirgus raksturojums	4
1. Nozares normatīvais regulējums.....	4
2. Konkrētais tirgus	6
3. OCTA prēmiju paaugstināšanas analīze	9
II Faktori, kas veicina OCTA tirgus caurskatāmību	14
4. LTAB pieprasītā informācija no apdrošinātājiem un tās publicēšana.....	14
5. LAA un FKTK publicētā informācija.....	16
6. OCTA kalkulatori.....	18
7. OCTA Informācijas sistēma	19
8. Signalizēšana par cenu paaugstināšanu	20
Secinājumi un priekšlikumi	21

Lietoto saīsinājumu skaidrojums

APL - Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas likums

CSDD - Ceļu satiksmes drošības direkcija

DVI - Datu valsts inspekcija

EK - Eiropas Komisija

FKTK - Finanšu un kapitāla tirgus komisija

Īpašnieka civiltiesiskā atbildība - īpašnieka vai tiesīgā lietotāja civiltiesiskā atbildība

LTAB - Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs

LAA - Latvijas apdrošinātāju asociācija

MK noteikumi Nr. 331 - Ministru kabineta 17.05.2005. noteikumi Nr. 331 "Noteikumi par apdrošināšanas atlīdzības apmēru un aprēķināšanas kārtību par personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem"

MK noteikumi Nr. 340 - Ministru kabineta 17.06.2014. noteikumi Nr. 340 "Noteikumi par apdrošināšanas atlīdzības apmēru un aprēķināšanas kārtību par personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem"

OCTA - Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātā apdrošināšana

OCTA Informācijas sistēma - apdrošināšanas sabiedrību, LTAB, CSDD, VTUA, Iekšlietu ministrijas un citu institūciju informācijas sistēmu un reģistru veidots strukturēts informācijas tehnoloģiju un datubāžu kopums

OCTA likums - Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums

Saistošie norādījumi - LTAB izstrādātie 02.10.2015. "Saistošie norādījumi par regulārajiem finanšu pārskatiem" Nr. 02-09/1, saskaņā ar kuriem apdrošināšanas sabiedrības regulāri sniedz pārskatus par to darbību, sniedzot OCTA pakalpojumu.

TRL - transportlīdzeklis

VTUA - Valsts tehniskās uzraudzības aģentūra

IEVADS

Tirgus uzraudzības mērķis ir izvērtēt konkurences situāciju OCTA tirgū Latvijas teritorijā un noskaidrot, vai starp tirgus dalībniekiem nav notikušas aizliegtas saskaņotas darbības, ņemot vērā, ka 2017. gadā lielākā daļa apdrošināšanas sabiedrību paaugstināja OCTA prēmijas.

KP 17.08.2017. uzsāka OCTA tirgus uzraudzību. Tirgus uzraudzības ietvaros KP analizēja informāciju, kas iegūta no LTAB, LAA, OCTA Informācijas sistēmas izstrādātājiem un uzturētājiem un apdrošināšanas sabiedrībām, kuras sniedz OCTA pakalpojumu: AAS "Balta", AS "Latvijas filiāle "If & P Insurance"", AAS "Baltijas apdrošināšanas nams", AAS "BTA Baltic Insurance Company", AS Latvijas filiāle "Seesam Insurance", ADB Latvijas filiāle "Compensa Vienna Insurance Group", "ERGO Insurance" SE Latvijas filiāle, ADB "Gjensidige" Latvijas filiāle, AAS "InterRisk Vienna Insurance Group", AS Latvijas filiāle "Swedbank P&C Insurance". Tika izvērtēta arī publiski pieejamā informācija.

KP tirgus uzraudzībā aptvertais laikposms ir 2015. - 2018. gads. Šajā periodā analizēti apdrošināšanas sabiedrību darbības (finanšu) rādītāji, apdrošināšanas sabiedrību piemērotās metodikas OCTA prēmijas aprēķinā un pieņemtie lēmumi par izmaiņu veikšanu OCTA prēmijas apmēra noteikšanā, kā arī LTAB, LAA un FKTK rīcībā esošā informācija par apdrošināšanas sabiedrību finanšu un citiem darbības rādītājiem.

Lai aizsargātu tirgus dalībnieku intereses, ziņojuma publiskajā versijā nav iekļauta tirgus uzraudzības ietvaros analizētā informācija, kurai piešķirts ierobežotas pieejamības statuss. Informācija tirgus uzraudzības ziņojumā ir sniegta kopsavilkumu un kopējo secinājumu veidā.

I OCTA TIRGUS RAKSTUROJUMS

1. Nozares normatīvais regulējums

- 1 APL attiecas uz personām, kuras sniedz vai vēlas sniegt apdrošināšanas pakalpojumus Latvijas Republikā. Tas nosaka prasības un pasākumus apdrošināšanas darbības uzsākšanai un veikšanai, uzraudzībai, reorganizācijai un likvidācijai. APL 4. panta pirmajā un otrajā daļā ir noteikts, ka apdrošināšanas pakalpojumus ir tiesīga sniegt persona, kura saņēmusi apdrošināšanas licenci. Savukārt saskaņā ar APL 22.panta ceturto daļu, lai saņemtu licenci OCTA pakalpojumu sniegšanai, apdrošināšanas sabiedrībai ir jāklūst par LTAB biedru un garantijas fonda dalībnieci. Prasība OCTA sniedzējiem būt LTAB biedriem noteikta arī OCTA likuma 1. panta 6. punktā un normatīvajos aktos tā ir iekļauta atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 16. septembra Direktīvas Nr. 2009/103/EK "Par civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu saistībā ar mehānisko transportlīdzekļu izmantošanu un kontroli saistībā ar pienākumu apdrošināt šādu atbildību" (turpmāk – Transportlīdzekļu obligātās apdrošināšanas direktīva) 1. panta 3. punktam.
- 2 Nozari uzraugošā institūcija ir FKTK. Atbilstoši Finanšu un kapitāla tirgus komisijas likuma 5. pantu FKTK darbības mērķis ir veicināt tai skaitā apdrošināto personu interešu aizsardzību un finanšu un kapitāla tirgus attīstību un stabilitāti. Šī mērķa

izpildei likums uzliek FKTK virkni uzdevumu un paredz atbilstošas tiesības, tostarp izdot normatīvos noteikumus un pieņemt lēmumus par finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku darbību regulējošām prasībām un šo darbību raksturojošo rādītāju aprēķināšanas un pārskatu iesniegšanas kārtību, noteikt ierobežojumus normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku darbībai, pārbaudīt finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku darbības atbilstību normatīvajiem aktiem u.c.

- 3 Saskaņā ar FKTK publicēto informāciju komercsabiedrībām, kuras vēlas saņemt apdrošināšanas licenci OCTA pakalpojuma sniegšanai, minimālam sākotnējā kapitāla nodrošinājumam ir jābūt vismaz 3,7 miljonu eiro apmērā¹. Apdrošināšanas sabiedrībām ir jāievēro nosacījumi attiecībā uz ieguldījumiem, tehniskām rezervēm, kā arī citas normatīvajos aktos noteiktās saistības.
- 4 Saskaņā ar OCTA likuma 43. panta pirmo daļu OCTA sistēmas sekmīgu darbību valstī atbilstoši savam darbības mērķim un uzdevumiem nodrošina LTAB, kurā apvienojušās visas apdrošināšanas sabiedrības, kurām ir tiesības veikt sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu Latvijas Republikā.
- 5 LTAB kompetenci, tiesības un pienākumus nosaka OCTA likuma 44. pants, kur t.sk. noteikts, ka LTAB darbības mērķis ir aizsargāt ceļu satiksmes negadījumā cietušo trešo personu intereses un veicināt OCTA stabilitāti un attīstību.
- 6 Saskaņā ar OCTA likuma 3. panta pirmo daļu OCTA ir paredzēta TRL īpašnieka civiltiesiskās atbildības apdrošināšanai par ceļu satiksmes negadījumā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanai trešajai personai. Saskaņā ar OCTA likuma 3. panta otro daļu īpašnieka civiltiesisko atbildību par katru ceļu satiksmē lietoto TRL apdrošina ikviens TRL īpašnieks, noslēdzot attiecīgu apdrošināšanas līgumu. Minētais nosaka, ka OCTA ir obligāta katram TRL īpašniekam, kurš (vai kura auto) piedalās satiksmē.
- 7 OCTA likuma 17. panta pirmā daļa paredz, ka apdrošināšanas sabiedrība nedrīkst atteikties noslēgt OCTA līgumu. Minētais nozīmē, ka, ja vien apdrošināšanas sabiedrība ir izvēlējusies sniegt OCTA pakalpojumu un FKTK tai ir izsniegusi licenci, apdrošināšanas sabiedrība nevar atteikties noslēgt līgumu ar TRL īpašnieku. Vienlaikus atzīmējams, ka apdrošināšanas sabiedrība var pārtraukt sniegt OCTA pakalpojumu, ierosinot FKTK anulēt tai izsniegto licenci.
- 8 OCTA likuma 12. panta pirmā daļa nosaka, ka apdrošināšanas prēmijas apmēru nosaka apdrošināšanas sabiedrība, ievērojot TRL veidu, izmantošanas mērķi un citus risku ietekmējošus faktoros. Savukārt šī paša panta otrā daļa nosaka, ka apdrošināšanas prēmijas apmēram, kas noteikts apdrošināšanas līguma slēgšanas brīdī, jābūt tādām, lai nodrošinātu apdrošināšanas līgumā noteikto saistību izpildi, kā arī segtu izdevumus, kas nepieciešami apdrošināšanas veikšanai.
- 9 OCTA likuma 13. pants nosaka vairākus OCTA prēmijas apmēru ietekmējošus faktoros, taču uzskaitījums nav izsmeļošs, un apdrošināšanas sabiedrība savā metodikā ir tiesīga noteikt arī citus papildu riskus. OCTA likuma 15. pants nosaka apdrošināšanas sabiedrībām saistošos atbildības limitus, kādā jāsedz radītie zaudējumi, iestājoties apdrošināšanas gadījumam².

¹FKTK: <http://www.fktk.lv/lv/licencesana/apdrosinasanas-sabiedribas-lic/apdrosinasanas-sabiedriba.html>

² Iestājoties apdrošināšanas gadījumam, apdrošinātājs, kurš apdrošinājis zaudējumu nodarījušā transportlīdzekļa īpašnieka civiltiesisko atbildību, vai Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs (ja apdrošināšanas atlīdzība izmaksājama no Garantijas fonda) sedz zaudējumus, nepārsniedzot noteikto apdrošinātāja atbildības limitu:

1) personai nodarīto zaudējumu atlīdzināšanai — līdz 5 000 000 *euro* (5 210 000 *euro* no 01.05.2019) neatkarīgi no cietušo personu skaita;

- 10 Saskaņā ar OCTA likumu ir izveidota OCTA Informācijas sistēma, kuru atbilstoši OCTA likuma 58. pantam veido apdrošināšanas sabiedrību, LTAB, CSDD, VTUA, Iekšlietu ministrijas un citu institūciju informācijas sistēmu reģistri.
- 11 Ministru kabineta 27.11.2007. noteikumi Nr. 801 "Noteikumi par sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas informācijas sistēmas darbībai nepieciešamo datu apjomu un veidiem, datu ievades, apmaiņas un izmantošanas kārtību" nosaka OCTA darbībai nepieciešamos datus, kā arī kārtību, kādā apdrošināšanas sabiedrības nodrošina datu ievadi, iesaistītās institūcijas un apdrošināšanas sabiedrības izmanto OCTA Informācijas sistēmas datus un apmainās ar tiem. Pilnu shēmu par datu apmaiņu OCTA informācijas sistēmā skatīt pielikumā Nr. 1. Saskaņā ar OCTA likuma 51. pantu apdrošināšanas sabiedrības izveido un LTAB administrē OCTA garantijas fondu. Garantijas fonda mērķis ir nodrošināt apdrošināšanas atlīdzības izmaksu to zaudējumu segšanai, kurus nodarījis, tostarp 1) TRL, kura īpašnieks savu civiltiesisko atbildību nav apdrošinājis; 2) nenoskaidrots TRL u.c. gadījumi, kas minēti OCTA likumā un kurus nesedz konkrētā apdrošināšanas sabiedrība. OCTA garantijas fonda līdzekļus veido apdrošināšanas sabiedrību iemaksas.

2. Konkrētais tirgus

- 12 Ņemot vērā tirgus uzraudzības mērķi – novērtēt konkurences situāciju saistībā ar iespējamām saskaņotām darbībām un pamatojumu OCTA prēmijas paaugstināšanai un to, ka no pieprasījuma puses OCTA apdrošināšana nav aizstājama ar citu apdrošināšanas veidu, KP šajā uzraudzībā kā konkrētās preces tirgu definē OCTA tirgu. Ņemot vērā, ka Latvijā reģistrētu TRL var apdrošināt tikai Latvijā reģistrētas apdrošināšanas sabiedrības vai filiāles³, konkrētais tirgus uzraudzības ietvaros noteikts kā OCTA tirgus Latvijas teritorijā.

Tirgus dalībnieki

- 13 Lai sniegtu OCTA pakalpojumu, apdrošināšanas sabiedrībai ir jābūt LTAB biedrei. Visas apdrošināšanas sabiedrības, kas šobrīd sniedz OCTA, ir LTAB biedres (skat. 4. rindkopu). Visas apdrošināšanas sabiedrības ir arī LAA biedres. LAA ir 12.08.1993. dibināta biedrība, kuras mērķis ir pārstāvēt Latvijas apdrošināšanas nozares kopējās intereses un veicināt Latvijas apdrošināšanas nozares attīstību. LTAB valdes priekšsēdētājs līdz 29.05.2016. bija J. Stengrevics. Kopš 30.05.2016. LTAB valdes priekšsēdētāja amata pienākumus pilda J. Abāšins. Vienlaicīgi J. Abāšins kopš 2013. gada ir arī LAA prezidents un pilda LAA izpilddirektora funkcijas.
- 14 No 2015. gada līdz 2017. gadam OCTA tirgū darbojās desmit apdrošināšanas sabiedrības: AAS "Balta", AAS "BTA Baltic Insurance Company", Ergo Insurance SE Latvijas filiāle, AAS "InterRisk Vienna Insurance Group"⁴, ADB "Gjensidige" Latvijas filiāle, AAS "Baltijas apdrošināšanas nams", AS Latvijas filiāle "IF P&C Insurance", ADB Latvijas filiāle "Compensa Vienna Insurance Group", AS Latvijas filiāle "Seesam Insurance", AS Latvijas filiāle "Swedbank P&C Insurance". 2017. gadā AAS "InterRisk Vienna Insurance Group" reorganizācijas kārtībā tika

2) mantai nodarīto zaudējumu atlīdzināšanai — līdz 1 000 000 *euro* (1 050 000 *euro* no 01.05.2019) neatkarīgi no trešo personu skaita.

³ OCTA likuma 5.pants

⁴ Iepriekš AAS "Baltikums Vienna Insurance Group" (08.12.2015.-21.03.2017.), AAS "Baltikums" (31.03.1998.-08.12.2015.)

pievienota AAS "BTA Baltic Insurance Company". Līdz ar to 2018. gadā OCTA tirgū pakalpojumus sniedz deviņas apdrošināšanas sabiedrības.

15 Izvērtējot tabulā Nr. 1 attēlotos datus, KP secina, ka AAS "Balta" ir stabili lielākais tirgus dalībnieks izpētes periodā. Nākamo lielāko tirgus dalībnieku - AAS "BTA Baltic Insurance Company", Ergo Insurance SE Latvijas filiāle, AAS "InterRisk Vienna Insurance Group", ADB "Gjensidige" Latvijas filiāle - tirgus daļas un līdz ar to pozīcija tirgū ir mainīgas, saglabājoties 10 - 20 % robežās. AAS "Baltijas apdrošināšanas nams", AS Latvijas filiāle "IF P&C Insurance", ADB Latvijas filiāle "Compensa Vienna Insurance Group", AS Latvijas filiāle "Swedbank P&C Insurance", AS Latvijas filiāle "Seesam Insurance" ir mazākas tirgus daļas, AAS "Baltijas apdrošināšanas nams" un AS Latvijas filiāle "Swedbank P&C Insurance" izpētes periodā ir paaugstinājušas savu konkurētspēju un līdz ar to tirgus daļas, savukārt pārējām trim apdrošināšanas sabiedrībām - ADB Latvijas filiāle "Compensa Vienna Insurance Group", AS Latvijas filiāle "Seesam Insurance", AS Latvijas filiāle "IF P&C Insurance" - tirgus daļas ir samazinājušas.

Tabula Nr.1

Tirgus daļas OCTA tirgū 2015.-2018. gadā, pēc apgrozījuma EUR (%)

Apdrošināšanas sabiedrība /gads	2015.g.	2016.g.	2017.g.	2018.g.
AAS "Balta"	[10-20]	[10-20]	[10-20]	[10-20]
AAS "BTA Baltic Insurance Company"	[10-20]	[10-20]	[10-20]	[10-20]
Ergo Insurance SE Latvijas filiāle	[10-20]	[10-20]	[10-20]	[10-20]
AAS "InterRisk Vienna Insurance Group"	[10-20]	[10-20]	[10-20]	x
ADB "Gjensidige" Latvijas filiāle	[10-20]	[10-20]	[10-20]	[10-20]
AAS "Baltijas apdrošināšanas nams"	[0-10]	[0-10]	[10-20]	[0-10]
AS Latvijas filiāle "IF P&C Insurance"	[0-10]	[0-10]	[0-10]	[0-10]
ADB Latvijas filiāle "Compensa Vienna Insurance Group"	[0-10]	[0-10]	[0-10]	[10-20]
AS Latvijas filiāle "Seesam Insurance"	[0-10]	[0-10]	[0-10]	[0-10]
AS Latvijas filiāle "Swedbank P&C Insurance"	[0-10]	[0-10]	[0-10]	[0-10]

Avots: apdrošināšanas sabiedrību sniegtie dati

Barjeras ienākšanai tirgū

16 Par galveno administratīvo šķērslī ienākšanai apdrošināšanas tirgū Latvijā uzskatāms APL norādītais noteikums par nepieciešamību iegūt licenci apdrošināšanas veikšanai un noteiktās prasības minimālā sākotnējā kapitāla apmēram. Apdrošināšanas sabiedrībām ir jāievēro nosacījumi par ieguldījumu, tehnisko rezervju, kapitāla apjomiem un citas normatīvos noteiktās saistības, lai varētu pilnībā izpildīt savas saistības atbilstoši noslēgtajiem apdrošināšanas un pārapirošināšanas līgumiem.

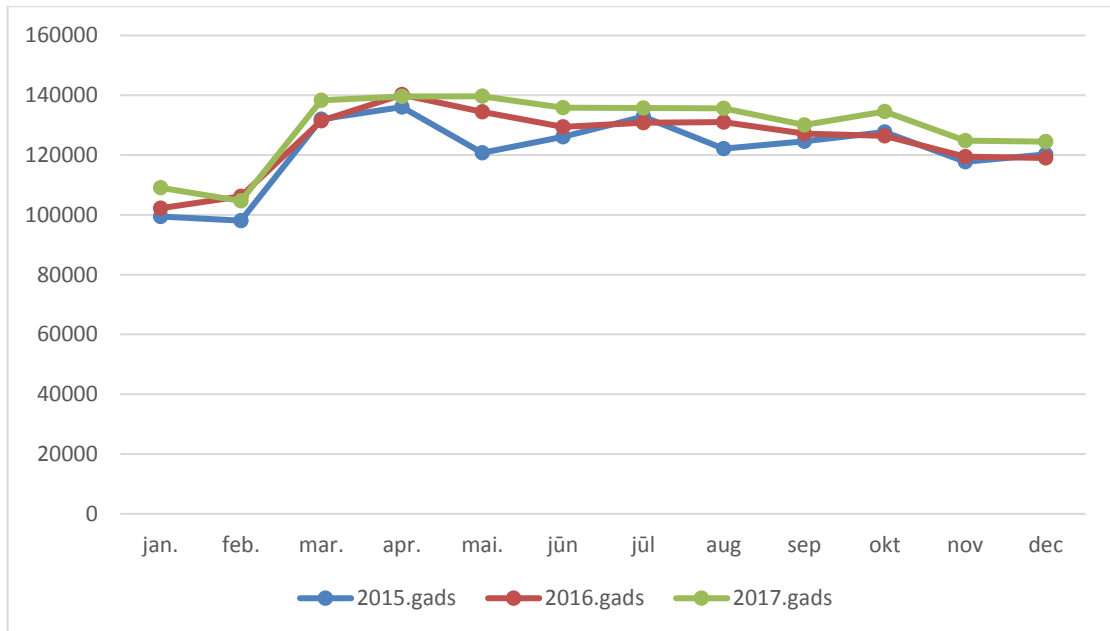
17 KP ieskatā, prasības, kas ir noteiktas uzņēmumam, lai tas ienāktu OCTA tirgū, ir vērtējamās kā būtiskas barjeras. Vienlaikus uzņēmumam, kurš jau darbojas apdrošināšanas jomā, bet nesniedz OCTA pakalpojumus, normatīvajos aktos noteiktās prasības nav vērtējamās kā būtiski šķēršļi OCTA uzsākšanai.

Pieprasījums OCTA tirgū

18 OCTA tirgū kopējais pieprasījums ir neelastīgs un stabils, jo OCTA izmantošanu par obligātu katram TRL nosaka normatīvie akti. Kopējais pieprasījums ir atkarīgs no TRL skaita. Kā redzams attēlā Nr. 1, 2015. - 2017. gadā katra gada ietvaros mēnesī noslēgto OCTA līgumu kopējais skaits ir svārstījies 20-40 % robežās. Izpētes periodā ir vērojams cikliskums – lielākais noslēgto līgumu skaits ir katra gada martā, pēc tam pakāpeniski samazinoties līdz nākamā gada februārim.

Attēls Nr.1

Kopējais OCTA noslēgto līgumu skaits 2015.-2017. gadā, gab.

Avots: LTAB sniegtie dati

19 Stabils kopējais pieprasījums, no vienas puses, ir vērtējams kā cenu paaugstināšanu veicinošs faktors tirgus dalībniekiem, jo nepastāv bažas par pieprasījuma krišanos. No otras puses, nav saskatāmi kādi ierobežojumi klientiem mainīt pakalpojuma sniedzēju – līgumu termiņš nepārsniedz vienu gadu, bieži tiek

- slēgts uz vēl īsāku periodu (3, 6 vai 9 mēneši) un ir ļoti viegli pāriet no vienas apdrošināšanas sabiedrības pie otras.
- 20 Jāņem vērā ne vien klientu iespēja, bet arī vēlme un nepieciešamība mainīt pakalpojuma sniedzēju, kur nozīmīga ir OCTA pakalpojuma būtība - apdrošināšanas līguma slēdzējs nav pakalpojuma saņēmējs, jo satiksmes negadījuma rezultātā radušās izmaksas cietušās puses TRL bojājumu novēršanai sedz vainīgās puses apdrošinājuma devējs. Tādējādi secināms, ka patērētājam, izvēloties apdrošināšanas sabiedrību, būtiskākais kritērijs ir nevis pakalpojuma kvalitāte, kas tiks saņemta, iestājoties apdrošināšanas gadījumam, bet OCTA polises zemākā cena.
- 21 No piedāvājumu puses OCTA tirgū ir virkne normatīvajos aktos iekļautu prasību, kas strikti reglamentē apdrošināšanas sabiedrību rīcību, tostarp pamatkritēriji prēmiju apmēra noteikšanai, vienotās informācijas sistēmas izmantošana u.c. Pircēja varas spiediens OCTA tirgū nedarbojas, jo OCTA ir TRL īpašniekam obligāta un, kā minēts iepriekš, apdrošinājuma ņēmējam nav būtiska pakalpojuma kvalitāte. Tādējādi OCTA tirgus nedarbojas brīvas konkurences apstākļos, kur produkta/pakalpojuma piedāvātāji konkurē savā starpā ar pakalpojuma kvalitāti un cenu, lai iegūtu klientu. Tirgus specifikas dēļ apdrošināšanas sabiedrības, nosakot OCTA prēmiju, nav ierobežotas tās paaugstinājumā un, ņemot vērā tirgus caurskatāmību, realizēt to, sekojot konkurentu rīcībai, par ko izklāstīts ziņojuma turpmākajās nodaļās.

3. OCTA prēmiju paaugstināšanas analīze

- 22 Ņemot vērā, ka 2017. gadā lielākā daļa apdrošināšanas sabiedrību paaugstināja OCTA prēmijas, KP izvērtēja, vai starp tirgus dalībniekiem nav notikušas aizliegtas saskaņotas darbības, tostarp tika pieprasīti paskaidrojumi no apdrošināšanas sabiedrībām par to rīcību un pieņemtajiem lēmumiem, pamatojot cenas maiņu.

Saskaņotas darbības un paralēla uzvedība

- 23 Konkurences likuma 11. panta pirmās daļas 1. punkts nosaka, ka ir aizliegtas un kopš noslēgšanas brīža spēkā neesošas tirgus dalībnieku vienošanās, kuru mērķis vai sekas ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana Latvijā. Viens no konkurences pastāvēšanas pamatnosacījumiem – katram tirgus dalībniekam sava komerciālā politika jānosaka neatkarīgi. Šis princips izriet ne tikai no Konkurences likuma 11. panta pirmās daļas, bet arī no Eiropas Savienības konkurences tiesībām. Tai pašā laikā tirgus dalībnieks ir tiesīgs piemēroties tirgus apstākļiem.
- 24 Tirgus dalībnieku vienāda rīcība, piemēram, vienlaicīga cenu paaugstināšana, līdzīgu nosacījumu atlaižu piedāvāšana var liecināt, ka tirgus dalībnieki savstarpēji apmainās ar informāciju. Vienlaikus katrs konkurents, lai saglabātu konkurētspēju, ir maksimāli ieinteresēts vienpusēji novērot citu konkurentu ārējo uzvedību tirgū. Tādējādi vienāda rīcība var būt arī tirgus apstākļu radīta⁵.
- 25 Tirgus dalībnieki, kuri veic komercdarbību caurskatāmā tirgū (piemēram, ir viendabīgs (homogēns) produkts, komersantu cenas ir publiski pieejamas un samērā viegli un operatīvi novērojamas no konkurentu puses), kur ir oligopola tirgus struktūra, parasti līdz noteiktam līmenim var spēt novērtēt un paredzēt

⁵ KP 18.03.2013. lēmums Nr.11 "Par Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 1.punktā noteiktā aizlieguma pārkāpumu SIA „Latvija Statoil”, SIA „Neste Latvija” un SIA „Lukoil Baltija R” darbībās

iespējamo konkurentu darbības, proti, kā konkurents uzvedīsies un reaģēs uz tā rīcību. Šādos tirgos konkurentiem var nebūt tiešā veidā jāvienojas par savas plānotās darbības atklāšanu, tā kā viņi savā darbībā ir savstarpēji atkarīgi un pastāv iespējas sekot konkurentu darbībām. Paralēla uzvedība noteiktos tirgus apstākļos var būt racionāla reakcija uz konkrētā tirgus pazīmēm⁶.

26 Ja konkrētajā tirgū faktiskā darbība ir optimāla tirgus dabiskajiem apstākļiem un pastāv šaubas, ka tirgus dalībnieku starpā varētu būt apzināta konkurenci ierobežojoša rīcība, tirgus dalībnieku saimnieciskās darbības paralēlisms nav uzskatāms par saskaņotu darbību.

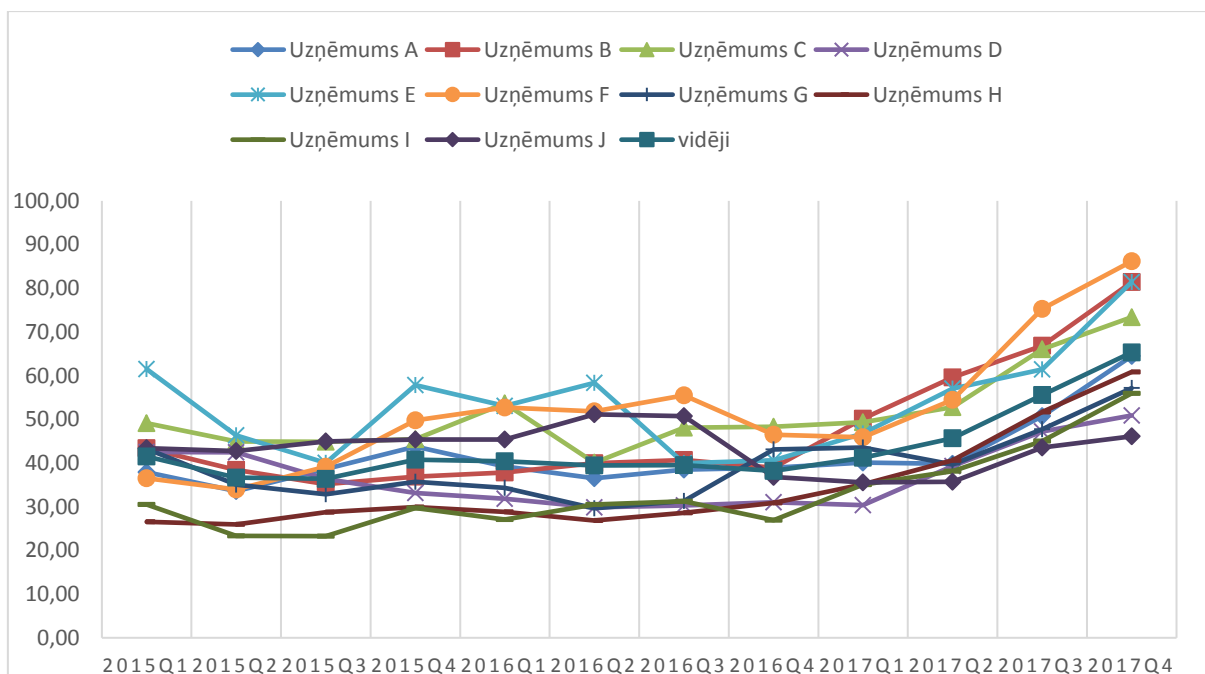
OCTA prēmiju izmaiņu dinamika

27 KP ir ieguvusi informāciju par katras apdrošināšanas sabiedrības OCTA prēmijas aprēķināšanas kritērijiem. Katrai apdrošināšanas sabiedrībai ir izstrādāta sava OCTA prēmijas aprēķināšanas metodika. Parasti sabiedrībās ir noteikts konkrēts zaudējuma līmenis - rādītājs, kas signalizē, vai produkts ir pietiekami ienesīgs vai rada zaudējumus. OCTA prēmija tiek noteikta konkrētam TRL un autovadītājam. KP konstatēja, ka apdrošināšanas sabiedrību piemērotie kritēriji ir gan vienādi⁷, gan arī papildus individuāli noteikti, kā, piemēram, individualizēts riska grupas koeficients klientiem.

28 Kā jau minēts, 2017. gadā tika konstatēts straujš OCTA prēmijas pieaugums. Attēlā Nr.2 ir parādīta OCTA vidējās prēmijas pieauguma dinamika.

Attēls Nr.2

Vidējā OCTA prēmija ceturksnī, 2015.-2017. gadā, EUR

Avots: apdrošināšanas sabiedrību un LTAB sniegtie dati

⁶ Turpat.

⁷ Vienojoši kritēriji ir TRL un personu rādītāji, bet kritērija nozīme (īpatsvars) OCTA prēmijā ir individuāls katrai apdrošināšanas sabiedrībai.

- 29 Izvērtējot vidējo OCTA prēmiju rādītājus, secināms, ka periodā no 2015. gada līdz 2016. gada beigām ir vērojamas svārstības: atsevišķu apdrošināšanas sabiedrību OCTA vidējā vērtība ceturksnī kā pieaug, tā arī samazinās, tomēr tirgū vidējā tendence saglabājas stabila un nemainīga. 2017. gadā, sākot ar 1. ceturksni, ir konstatējama izteikta tendence - visas apdrošināšanas sabiedrības, izņemot vienu, strauji paaugstināja prēmijas. Vienlaikus to pieauguma amplitūda un OCTA prēmijas apmērs katrai apdrošināšanas sabiedrībai ir atšķirīgs. Tā zemākā vidējā OCTA prēmija 2017. gada 1. ceturksnī ir 30,34 EUR, bet 2017. gada 4. ceturksnī tā ir jau 46,08. Augstākā prēmija 2017. gada 1. ceturksnī ir 50,13 EUR, bet 2017. gada 4. ceturksnī ir 86,18 EUR. Atsevišķi tirgus dalībnieki, kā "Uzņēmums B", "Uzņēmums E" un "Uzņēmums I", OCTA prēmijas ir uzsākuši paaugstināt jau 2016. gada 4. ceturksnī. Bet apdrošināšanas sabiedrības "Uzņēmums G" rīcība, mainot OCTA prēmiju apmēru, bijusi izteikti citāda kā pārējām: tai vērojams vidējās prēmijas straujš paaugstinājums no 2016. gada 3. ceturkšņa līdz 2016. gada 4. ceturksnim, saglabājot šo apmēru līdz 2017. gada 1. ceturksnim, kad veic prēmijas samazinājumu līdz nākamajam ceturksnim, un no 2017. gada 2. ceturkšņa atkal seko OCTA vidējās prēmijas pieaugums.
- 30 Kopumā secināms, ka ceturkšņa vidējās prēmijas pieaugums izpētes periodā (2015.g. 1. ceturkšņa zemākā vidējā prēmija, salīdzinot ar 2017.gada 4. ceturkšņa augstāko vidējo prēmiju) ir 224 % jeb 3,2 reizes. Vienlaicīgi katrai apdrošināšanas sabiedrībai tas ir bijis atšķirīgs. Tā, piemēram, "Uzņēmumam H" zemākā vidējā OCTA prēmija 2015. gadā bija 25,94 EUR (2015. gada 2. cet.), bet šim pašam uzņēmumam augstākā prēmija 2017. gada 4. ceturksnī bija 60,85 EUR, kas ir par 134 % jeb 2,34 reizes vairāk. Savukārt "Uzņēmumam F" zemākā vidējā OCTA prēmija 2015. gada 2. ceturksnī bija 33,95 EUR, bet augstākā 2017. gada 4. ceturksnī bija 86,18 EUR, kas ir par 154 % jeb 2,53 reizes vairāk. Bet, piemēram, "Uzņēmumam J" vidējā OCTA prēmija ir pieaugusi salīdzinoši mazāk kā iepriekš minētajiem, proti, 2015. gada 2. ceturksnī vidējā OCTA prēmija šim uzņēmuma bija 42,75 EUR, bet 2017. gada 4. ceturksnī - 46,08 EUR, tādējādi pieaugot par 8 % (papildus skatīt šī ziņojuma Pielikumu Nr. 2).

Apdrošināšanas sabiedrību skaidrojums par OCTA prēmiju paaugstināšanas iemesliem

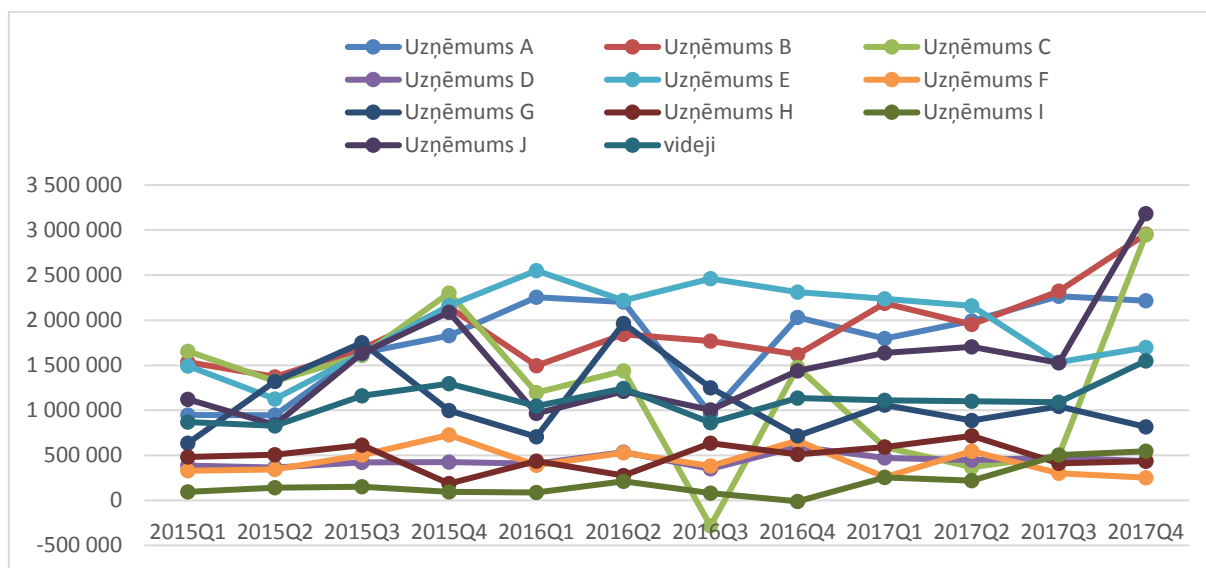
- 31 Apdrošināšanas sabiedrības kā pamatojumu OCTA prēmijas paaugstināšanai ir norādījušas, ka pieaugušas atlīdzību prasības un ilgstoši OCTA apdrošināšanas nozare ir strādājusi ar zaudējumiem (ko raksturo apdrošināšanas sabiedrību tehniskais rezultāts), kā arī kopš 2016. gada oktobra apdrošināšanas sabiedrības ir atsākušas veikt iemaksas OCTA garantijas fondā.
- 32 Attiecībā uz iemaksām OCTA garantijas fondā KP konstatē, ka atbilstoši normatīvajā aktā noteiktajam to apmērs ir 0,10 - 2,08 EUR no katras OCTA prēmijas⁸, kas nav vērtējams kā tik būtisks, lai veicinātu OCTA prēmijas pieaugumu vairāk kā divas reizes.
- 33 Apdrošināšanas sabiedrību sniegtajos datos par piekritušajām atlīdzību prasībām (skat. attēlu Nr. 3) novērojams, ka to dinamika ir svārstīga. Ir atsevišķas apdrošināšanas sabiedrības, kurām piekritušās atlīdzības atsevišķos ceturkšņos ir strauji pieaugušas, bet citām - samazinājušās. Piemēram, "Uzņēmumam J" piekritušo atlīdzību prasību apjoms 2015. gada 4. ceturksnī sasniedza gandrīz

⁸ Saskaņā ar MK 22.03.2005. noteikumiem Nr. 195 "Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas garantijas fonda izveidošanas, uzkrāšanas un administrēšanas kārtība" iemaksas OCTA garantijas fondā aprēķina atkarībā no TRL veida un apdrošināšanas termiņa.

2 100 000 EUR, bet nākamajā ceturksnī tas bija jau divas reizes mazāks - nedaudz pārsniedzot 960 000 EUR. Savukārt "Uzņēmumam C" piekritušo atlīdzību prasību apjoms 2017. gada 3. ceturksnī bija tuvu 500 000 EUR, bet nākamajā ceturksnī jau pārsniedza 2 900 000 EUR, tātad pieaugums bija gandrīz 6 reizes. Vērojamas arī būtiskas atšķirības piekritušo atlīdzību apmērā starp apdrošināšanas sabiedrībām. Piemēram, 2015. gada 1. ceturksnī piekritušo atlīdzību prasību apjoms bija amplitūdā no aptuveni 90 000 EUR līdz 1 700 000 EUR. Savukārt 2017. gada 4. ceturksnī minimālais atlīdzību prasību apjoms, kas piekritis kādai no apdrošināšanas sabiedrībām, ir nedaudz pārsniedzis 250 000 EUR, bet maksimālais apjoms šajā ceturksnī bija nedaudz pārsniedzis 3 000 000 EUR. Tātad atšķirība starp apdrošināšanas sabiedrībām viena ceturkšņa ietvaros piekritušo atlīdzību prasību apjomā bijusi līdz pat 20 reizēm.

Attēls Nr.3

OCTA piekritušās atlīdzības prasības ceturksnī, 2015.-2017. gadā, EUR

Avots: apdrošināšanas sabiedrību sniegtie dati

- 34 Tādējādi ir konstatējams, ka atlīdzību apjoms starp apdrošināšanas sabiedrībām ir krasi atšķirīgs, gan vērtējot katru ceturksni atsevišķi, gan izpēti periodu kopumā. Daļai apdrošināšanas sabiedrību kopējais piekritušo atlīdzību prasību apjoms nav būtiski mainījies un arī ievērojamas svārstības ceturkšņu ietvaros nav vērojamas. Vienlaikus ir sabiedrības, kurām piekritušo atlīdzību apjoms izpēti periodā pieaudzis, un atsevišķām no tām būtiskākais pieaugums bijis 2017. gada beigās. Secināms, ka, lai arī ne visām, bet daļai apdrošināšanas sabiedrību kā objektīvs pamatojums prēmiju pieaugumam ir atzīstams iepriekšējos periodos pieaugušais atlīdzību prasību apjoms.
- 35 Izvērtējot apdrošināšanas sabiedrību sniegto informāciju par to zaudējumiem (tehniskais rezultāts) OCTA tirgū par laika periodu no 2015. gada līdz 2017. gadam, KP secina, ka lielākajai daļai apdrošināšanas sabiedrību šis rādītājs ir negatīvs visā laika posmā, izņemot atsevišķas sabiedrības, kurām norādītajā laika posmā tehniskais rezultāts ir bijis pozitīvs gan OCTA, gan kopā par visiem apdrošināšanas veidiem. Tādējādi secināms, ka atsevišķas apdrošināšanas sabiedrības ir spējušas veidot pozitīvu saimnieciskās darbības rezultātu gan OCTA, gan visā apdrošināšanas nozarē kopumā un ne uz visām apdrošināšanas

sabiedrībām ir attiecināms nereti publiski paustais, ka iemesls OCTA paaugstināšanai bijis negatīvais tehniskais rezultāts.

Izmaiņu normatīvajos aktos ietekme uz OCTA prēmiju paaugstinājumu

- 36 Papildus apdrošināšanas sabiedrības ir norādījušas arī uz normatīvo aktu regulējumu. Proti, MK noteikumi Nr. 331, kas bija spēkā līdz 10.07.2014., paredzēja noteiktus apdrošināšanas atlīdzību apmērus, kas ļāva veikt pietiekami precīzas prognozes par iespējamajiem izdevumiem (atlīdzību apmēriem), iestājoties apdrošināšanas gadījumam. Savukārt MK noteikumi Nr. 340⁹, kas stājās spēkā 10.07.2014., paredz, ka tiek atcelti iepriekšējā regulējumā (MK noteikumos Nr. 331) noteiktie apdrošināšanas atlīdzību apmēri personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem, ko Satversmes tiesa atzina par neatbilstošiem Latvijas Satversmei un OCTA likumam¹⁰, kas būtiski palielina apdrošināšanas atlīdzību apmēru¹¹. Saskaņā ar LTAB norādīto no MK noteikumiem Nr. 340 izriet, ka turpmāk, nosakot atlīdzības apmēru par nemateriālajiem zaudējumiem, pamata atlīdzības apmērus noteiks, izmantojot minimālo mēnešalgu Latvijā kā vienu no kritērijiem, katrs gadījums tiks izskatīts individuāli (atkarībā no apstākļiem, iespējams palielināt vai samazināt atlīdzības apmēru), tiks dota iespēja cietušajiem lūgt apdrošināšanas sabiedrību vai LTAB pārskatīt lēmumu par apdrošināšanas atlīdzību. Ja apdrošināšanas sabiedrība vai LTAB nepiekrīt pārskatīt personas iesniegumu par atlīdzības pārskatīšanu, personai ir tiesības iesniegt prasību tiesā, un šādā gadījumā nemateriālo zaudējumu apmērs tiks atlīdzināts atbilstoši tiesas spriedumā norādītajai summai.
- 37 Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju minimālā mēneša darba alga Latvijā ir pieaugusi no 360 EUR 2015. gadā līdz 430 EUR 2018. gadā. Ņemot vērā minēto, KP secina, ka, palielinoties minimālās mēneša darba algas apmēram, vienlaikus var palielināties arī apdrošināšanas atlīdzība par personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem. Tomēr minimālās algas palielinājuma apmērs nav bijis tik liels, lai būtiski tiktu ietekmēti apdrošināšanas atlīdzību apmēri un līdz ar to OCTA prēmijas pieaugums 2017. gadā.
- 38 Tāpat KP secina, ka arī pārējās izmaiņas normatīvajos aktos par apdrošināšanas atlīdzību apmēriem nevar būt kā vienots pamatojums visām apdrošināšanas sabiedrībām, strauji paaugstinot OCTA prēmiju 2017. gadā. Kā norāda faktiskie dati, 2015.-2017. gadā katrai apdrošināšanas sabiedrībai piekritušo atlīdzību apmēri ir bijuši atšķirīgi (skatīt šī ziņojuma 33. un 34. rindkopu un attēlu Nr. 3).

Izvērtējums par apdrošināšanas sabiedrību lēmumu pieņemšanu saistībā ar izmaiņām OCTA prēmijas apmēra noteikšanā

- 39 KP izvērtēja apdrošināšanas sabiedrību pieņemtos lēmumus, atbilstoši kuriem tika veiktas izmaiņas OCTA prēmijas aprēķinā (OCTA vidējās prēmijas skatīt attēlā Nr. 2). KP secina, ka līdz 2016. gada beigām apdrošināšanas sabiedrību lēmumi

⁹ OCTA likuma 19.panta otrā daļa – Personai nodarītie nemateriālie zaudējumi ir zaudējumi, kas saistīti ar sāpēm un garīgām ciešanām sakarā ar: 1) cietušās personas fizisku traumu; 2) cietušās personas sakropļojumu, invaliditāti; 3) apgādnieka, apgādājamā vai laulātā nāvi; 4) apgādnieka, apgādājamā vai laulātā 1.grupas invaliditāti.

¹⁰ Satversmes tiesas 2014.gada 29.decembra spriedums lietā Nr. 2014-06-03.

¹¹ Iepriekš, 17.05.2005. MK noteikumi Nr.331 "Noteikumi par apdrošināšanas atlīdzības apmēru un aprēķināšanas kārtību par personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem", kas bija spēkā līdz 10.07.2014., paredzēja apakšlimitus nemateriālo zaudējumu atlīdzināšanai, kas ierobežoja izmaksājamo atlīdzības apjomu.

par izmaiņām OCTA prēmijā bija atšķirīgi - dažas apdrošināšanas sabiedrības lēma paaugstināt atsevišķus kritērijus, bet dažas apdrošināšanas sabiedrības nolēma piemērot atlaides vai samazināt atsevišķus kritērijus. 2017. gadā apdrošināšanas sabiedrības ir izteikti bieži veikušas izmaiņas OCTA prēmijas aprēķinā, lielākoties paaugstinot OCTA prēmijas. Apdrošināšanas sabiedrību kopā veiktās izmaiņas 2015. gadā bija 68 reizes, 2016. gadā 63 reizes un 2017. gadā 158 reizes. Tādējādi izmaiņu biežums 2015. gadā un 2016. gadā ir neliels, salīdzinot ar 2017. gadā veikto izmaiņu biežumu.

- 40 Ņemot vērā katras apdrošināšanas sabiedrības sniegto pamatojumu, redzams, ka izmaiņas OCTA prēmijās apdrošināšanas sabiedrības no 2015. gada līdz 2017. gada beigām veikušas, pieņemot individuālus lēmumus gan par atlaižu piemērošanu, lai sekmētu OCTA pārdošanu, gan par OCTA prēmijas paaugstināšanu, pamatojoties uz aprēķiniem par OCTA ienākumu/izdevumu līmeni. Atsevišķu apdrošināšanas sabiedrību sniegtie skaidrojumi satur norādes, ka OCTA prēmiju paaugstina arī t.sk., lai klients neizvēlētos šo konkrēto apdrošināšanas sabiedrību augstās OCTA prēmijas dēļ.
- 41 Vienlaikus secināms, ka aprēķinu veikšanā un lēmumu pieņemšanā apdrošināšanas sabiedrības izmanto ne tikai OCTA informācijas sistēmā pieejamos datus, bet arī publiski pieejamo precīzo informāciju gan par savām tirgus daļām un tirgus tendencēm, apdrošināšanas sabiedrību darbības rādītājiem, gan OCTA polišu cenas kalkulatoros pieejamo informāciju. Vairākas apdrošināšanas sabiedrības ir pieņēmušas lēmumu veikt izmaiņas OCTA prēmijas aprēķinā (t.i., to paaugstināt), balstoties uz konkrētā apdrošinātāja pozīciju tirgū (tirgus daļu). Piemēram, kāda apdrošināšanas sabiedrība norāda, ka *"nepieciešams paaugstināt bāzes cenu privātajam pasažieru auto segmentam par x %"* (saskaņā ar lēmumam pievienoto tirgus situācijas analīzi un ziņojumu šim uzņēmumam OCTA tirgus daļa privātā TRL segmentā iepriekšējā periodā ir paaugstinājusies, kamēr citos segmentos ir stabila). Savukārt cita apdrošināšanas sabiedrība norāda, ka *"lai uzlabotu OCTA zaudējuma līmeni, nepieciešams tarifa palielinājums par x%, kopš pēdējās tarifa paaugstināšanas tirgus daļa ir pieaugusi konkrētajā periodā. Konkurenti arī aktīvi paaugstina cenas. Lai uzlabotu zaudējuma rādītāju, kā arī sekotu līdzīgi tirgus tendencēm, nozīmētajiem segmentiem ir jāpalielina tarifi"*.
- 42 Ņemot vērā, ka apdrošināšanas sabiedrības ir pieņēmušas lēmumus par izmaiņām OCTA prēmijā, gan pamatojoties uz individuāliem aprēķiniem, gan arī balstoties uz OCTA tirgus situāciju, proti, pārzinot savas tirgus daļas un attiecīgi veidojot savu cenu politiku, ko apstiprina arī apdrošināšanas sabiedrību finanšu rādītāju analīze, secināms, ka OCTA tirgus ir caurskatāms, kas ļauj apdrošināšanas sabiedrībām sekot līdzīgi konkurentu rīcībai tirgū un pielāgot tai savu darbību. Līdz ar to šī tirgus specifika veicina konkurentu paralēlas darbības un ātru pielāgošanos. Turpmāk šajā ziņojumā tiek analizēti faktori, kas rada OCTA tirgus caurskatāmību.

II FAKTORI, KAS VEICINA OCTA TIRGUS CAURSKATĀMĪBU

4. LTAB pieprasītā informācija no apdrošinātājiem un tās publicēšana

- 43 Pamatojoties uz Saistošajiem norādījumiem, LTAB pieprasa un apdrošināšanas sabiedrības regulāri iesniedz to finanšu pārskatus. Saskaņā ar Saistošo norādījumu 1.2. punktu apdrošinātāji ik ceturksni vai ik mēnesi (atkarībā no pārskata) sniedz LTAB virkni dokumentu un finanšu informāciju, kā, piemēram, pārskatu par iemaksām, ko apdrošinātāji veic OCTA garantijas fondā; pārskatu par iemaksām,

ko apdrošinātāji veic LTAB darbības nodrošināšanai; pārskatu par apdrošināšanas sabiedrību administrēto LTAB atlīdzību lietu administrēšanas izdevumiem, kas tiek maksāti no Garantijas fonda; pārskatu par LTAB piekritīgām atlīdzību lietām; pārskatu par ilgtermiņa atlīdzību lietās piekritušo zaudējumu atlīdzību rezervju summu; pārskatu par peļņas un zaudējumu aprēķinu (ceturkšņa griezumā); kopsummas par prēmijām, atlīdzībām, izdevumiem; tehnisko rezultātu, informāciju par noslēgtajiem līgumiem u.c.

- 44 KP, izvērtējot pārskatos norādīto datu apjomu, konstatē, ka LTAB rīcībā ir ļoti detalizēta un aktuāla informācija par katras apdrošināšanas sabiedrības finanšu un darbības rādītājiem, t.sk. apdrošināšanas sabiedrību noslēgto līgumu skaits, apdrošināšanas prēmiju kopsumma, kas reizi ceturksnī tiek publicēta LTAB mājas lapā. Tādējādi ir iespējams aprēķināt katras apdrošināšanas sabiedrības vidējo OCTA apdrošināšanas prēmiju.
- 45 Uz KP jautājumu, kādēļ nepieciešams saņemt tik detalizētu informāciju no apdrošināšanas sabiedrībām un to publicēt LTAB mājas lapā, LTAB atbildēja, ka FKTK publicētā informācija nesniedz pilnīgu priekšstatu sabiedrībai par nopelnīto prēmiju un piekritušo atlīdzību apjomiem. LTAB norādīja, ka tās publicētā informācija precīzāk atspoguļo OCTA nozares finanšu stāvokli, proti, ja kādā periodā piekritušo atlīdzību apmēra un darbības izdevumu rādītāju summa ir mazāka par nopelnīto prēmiju apmēru, tad OCTA pircēji var neuztraukties par būtiskām OCTA apdrošināšanas prēmiju svārstībām. Savukārt, ja piekritušo atlīdzību un darbības izdevumu rādītāju summa ir lielāka nekā nopelnīto prēmiju apmērs, tad tas var norādīt ne tikai uz OCTA prēmijas palielināšanas varbūtību, bet arī uz to, ka būtiski pieaug risks, ka kāds apdrošinātājs kļūs maksātnespējīgs un būs jāsaņem segt izmaksas no OCTA garantijas fonda, un tā apmēra samazināšanās apdrošinātājiem būs atkal jākompensē no OCTA prēmijām, kas savukārt atstās iespaidu uz sabiedrību.
- 46 Izpētes ietvaros KP neguva apstiprinājumu, ka pastāv korelācija starp publiski pieejamās informācijas apjomu un detalizācijas līmeni un sabiedrības - OCTA polišu pircēju – iespēju izvēlēties piemērotāko pakalpojuma sniedzēju vai atteikties no šī pakalpojuma vispār. Kā norādīts iepriekš, polises pircējs nav tieši ieinteresēts tā pakalpojuma kvalitātē un seguma apjomā, ko nodrošinās viņa OCTA polises pārdevējs. Līdz ar to polises pircējam nav būtiska informācija par polises pārdevēja darbības rādītājiem un finanšu stāvokli. Papildus KP norāda, ka, vērtējot to, vai kāda apdrošināšanas sabiedrība var kļūt maksātnespējīga, jāņem vērā, ka apdrošināšanas sabiedrības nesniedz tikai OCTA pakalpojumu. Negatīvs OCTA tehniskais rezultāts nenozīmē, ka apdrošināšanas sabiedrība kopumā darbojas ar zaudējumiem. Kopējais apdrošināšanas sabiedrību finansiālais stāvoklis tiek uzraudzīts un izvērtēts reizi ceturksnī. Savukārt, kā jau minēts **Error! Reference source not found.** rindkopā, iemaksas OCTA garantijas fondā nav būtiskas.
- 47 KP ieskatā, LTAB sniegtais pamatojums par informācijas uzkrāšanu un publicēšanu rada draudus godīgai konkurencei. Jebkurā tirgū uzņēmumi savstarpēji konkurē, ņemot vērā katra mērķus, stratēģiju un finanšu resursus, t.sk. finanšu riskus, nevis vadoties no pārējo uzņēmumu darbības rezultātiem. Kā jau minēts iepriekš, katrai apdrošināšanas sabiedrībai darbības stratēģija, klientu loks un saimnieciskās darbības rādītāji ir atšķirīgi, un arī lēmumu pieņemšanai par tālāku uzņēmuma rīcību tirgū jābūt patstāvīgai, izvērtējot individuālo situāciju.
- 48 KP uzskata, ka šāda informācijas uzkrāšana un publicēšana sniedz ieguvumus un skaidrojošu informāciju par OCTA tirgus tendencēm nevis patērētājam, bet gan ļauj apdrošināšanas sabiedrībām monitorēt tirgu un pielāgot savu darbību kopējai tirgus tendencei (skatīt šī ziņojuma 40. - 42. rindkopas). Tā, piemēram, tādu datu kā OCTA tehniskā rezultāta, kombinētā rādītāja aprēķināšana un publicēšana var maldināt patērētājus un radīt apdrošināšanas sabiedrību saskaņotu darbību risku. Līdz ar to KP uzskata, ka LTAB šādi dati nav nedz jāiegūst un jāuzkrāj, nedz arī tie

jāpublicē. Arī OCTA likumā noteiktais LTAB izveidošanas mērķis neuzliek tai pienākumu uzkrāt un publicēt datus par apdrošināšanas sabiedrību finansiālajiem rādītājiem. Turklāt daļā – piemēram, parakstītās prēmijas un izmaksātās atlīdzības - LTAB dublē FKTK un LAA, kas arī apkopo šo informāciju un to publicē sabiedrības informēšanai (skatīt šī ziņojuma 5. nodaļu).

- 49 Izvērtējot tirgus uzraudzībā iegūto informāciju un LTAB izveides mērķi, secināms, ka LTAB pēc būtības veic publisko funkciju. Ne FKTK, ne Finanšu ministrija, ne kāda cita valsts iestāde neregulē un neuzrauga LTAB darbību. Nevienš ārpus LTAB arī nenosaka ne LTAB valdes sastāvu, ne tās vadītāju. To nolemj kopsapulcē, klātesot visu apdrošināšanas sabiedrību pārstāvjiem.
- 50 Plašā finanšu datu esamība LTAB rīcībā, kā arī fakts, ka LTAB un LAA vada viena un tā pati persona, KP ieskatā, rada interešu konfliktu un OCTA tirgus dalībnieku saskaņotu darbību risku. Ir skaidrs, ka LTAB tā izveides mērķa - aizsargāt ceļu satiksmes negadījumā cietušo trešo personu intereses un veicināt OCTA stabilitāti un attīstību - īstenošanai un publisko funkciju nodrošināšanai, jāievēro pilnīga darbības un lēmumu pieņemšanas neitralitāte. Nedrīkst būt ne mazākās šaubas par to, ka LTAB pieejamā informācija par katru apdrošināto personu var tikt izmantota citiem mērķiem, kā vien OCTA sistēmas darbības sekmīgai nodrošināšanai. Savukārt LAA darbības galvenais mērķis ir sekmēt Latvijas apdrošināšanas nozares attīstību¹², tātad pārstāvēt apdrošināšanas sabiedrību biznesa intereses. KP norāda, ka viena persona nevar vienlaicīgi kvalitatīvi pārstāvēt biznesa intereses un ievērot neitralitāti patērētāja interešu aizstāvībā, ko apliecina arī LTAB vadītāja publiski paustās informācijas par gaidāmajiem OCTA cenu pieaugumiem (skatīt šī ziņojuma 8. nodaļu). KP secina, ka tādējādi LTAB ir rīkojusies apdrošināšanas sabiedrību interesēs un sevi ir pozicionējusi kā apdrošināšanas sabiedrību interešu lobētāja.

5. LAA un FKTK publicētā informācija

- 51 LAA un FKTK (atšķirībā no LTAB, kurš iegūst un apkopo informāciju tikai par OCTA) iegūst un apkopo informāciju no apdrošināšanas sabiedrībām par visiem apdrošināšanas veidiem. To publiskotā informācija ir kopsavilkums par visām apdrošināšanas sabiedrībām kādā konkrētā apdrošināšanas veidā, kā arī atsevišķi par katru apdrošināšanas sabiedrību, identificējot apdrošināšanas veidus.
- 52 LAA darbību saistībā ar informācijas iegūšanu, pārbaudi, analīzi u.tml. regulē tikai vispārējie ārējie normatīvie akti, savukārt FKTK darbību šajā jautājumā regulē arī speciālie EK un Latvijas normatīvie akti. EK normatīvie akti nosaka, ka apdrošināšanas sabiedrībām ir regulāri (vismaz reizi gadā) jāpublicē finanšu dati savā mājaslapā. EK normatīvie akti¹³ nosaka, ka FKTK iegūst reizi ceturksnī datus

¹² LAA mājas lapa, <https://www.laa.lv/par-mums/>

¹³ Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2015/2450 (2015. gada 2. decembris), ar ko nosaka īstenošanas tehniskos standartus attiecībā uz veidnēm informācijas iesniegšanai uzraudzības iestādēm saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/138/EK, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R2450&from=LV>

Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2015/2451 (2015. gada 2. decembris), ar ko nosaka īstenošanas tehniskos standartus attiecībā uz uzraudzības iestāžu konkrētas informācijas atklāšanas veidnēm un struktūru saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/138/EK, http://www.fktk.lv/attachments/article/5561/Regula_2015_2451_LV_EK.pdf

Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2015/2452 (2015. gada 2. decembris), ar ko nosaka īstenošanas tehniskos standartus attiecībā uz ziņojuma par maksātspēju un finanšu stāvokli sniegšanas procedūrām, formātiem un veidnēm saskaņā ar Eiropas Parlamenta un

- no apdrošināšanas sabiedrībām, kā arī to, kādi dati ir iegūstami. Bet EK nenosaka, ka šie dati būtu publicējami reizi ceturksnī. Šobrīd FKTK apkopoto datu publicēšanas biežums ir noteikts APL¹⁴. FKTK datu publicēšanu pamato ar to, ka sabiedrībai ir ļoti būtiski saprast tendences tirgū.
- 53 FKTK publicētā informācija par nedzīvības apdrošināšanu satur datus par katru ceturksni un katru apdrošināšanas sabiedrību, t.sk. arī par katru nedzīvības apdrošināšanas veidu katrai apdrošināšanas sabiedrībai:
- 1) bruto parakstītās prēmijas (t.sk., atsevišķi norādot fiziskām personām parakstītās prēmijas);
 - 2) izmaksātās atlīdzības (t.sk., fiziskām personām izmaksātās atlīdzības);
 - 3) par apdrošināšanas sabiedrībām (ne filiālēm) – to zaudējumu rādītājs, izdevumu rādītājs, kombinētais rādītājs.
- 54 Savukārt LAA pārpublicē gan FKTK publicēto informāciju (53. rindkopa), gan LAA sagatavoto informāciju par apdrošināšanas nozari, bet tā būtiski neatšķiras no FKTK sagatavotās un publicētās informācijas.
- 55 Ņemot vērā, ka FKTK publicētie ceturkšņu dati satur informāciju par katras apdrošināšanas sabiedrības parakstītajām prēmijām un izmaksātajām atlīdzībām, t.sk., izdalot datus par fiziskām personām, apdrošināšanas sabiedrības spēj diezgan precīzi noteikt arī tirgus attīstības tendences sadalījumā gan pa fiziskām, gan juridiskām personām.
- 56 Tādējādi secināms, ka arī FKTK un LAA datu publiskošana rada tirgus caurskatāmību un apdrošināšanas sabiedrību saskaņotu darbību risku. Ņemot vērā, ka informācija (t.sk. par katras sabiedrības parakstīto prēmiju apjomiem) tiek publicēta reizi ceturksnī, apdrošināšanas sabiedrības var sekot līdzi konkurentu rādītājiem, t.sk. tirgus daļai OCTA tirgū, un pielāgot savu darbību pietiekami īsā termiņā.
- 57 FKTK un LAA kā vienu no svarīgākajiem mērķiem informācijas publicēšanai minējušas sabiedrības, t.sk. patērētāju, informēšanu. KP norāda, ka patērētājiem būtiskākā ir viņu interešu aizstāvība, ja iestāties apdrošināšanas gadījumā. Ja noticis ceļu satiksmes negadījums, tad cietušajai pusei nav iespēju ietekmēt to, kura apdrošināšanas sabiedrība atlīdzinās zaudējumus. Savukārt potenciālais negadījuma izraisītājs, pērkot OCTA polisi, iegādājas pakalpojumu nevis sev, bet gan cietušajai pusei. Tāpēc izvēle, pie kuras apdrošināšanas sabiedrības iegādāties OCTA polisi, netiek izdarīta, rūpīgi analizējot katra apdrošinātāja kapitāla pietiekamību vai citus darbības rādītājus, bet pamatā ņemot vērā polises cenu. Tādējādi publiski pieejamā apdrošināšanas sabiedrību darbības rādītāju informācija nevar tikt izmantota preventīvi patērētāju interešu aizsardzībai. Turklāt jāņem vērā, ka patērētāju/sabiedrības interešu ievērošanu gadījumos, kad izmaksas par radušos zaudējumus nesedz apdrošināšanas polise, OCTA tirgū nodrošina OCTA garantijas fonds, no kura tiek izmaksātas apdrošināšanas atlīdzības, ja t.sk. apdrošināšanas sabiedrība nav spējīga segt savas saistības.
- 58 KP secina, ka EK normatīvie akti nenosaka publicējamās informācijas biežumu un apjomu. Apdrošināšanas sabiedrību finanšu rādītāju publicēšana ir noteikta APL, un tai attiecībā uz OCTA nav būtiska pamatojuma. KP secina, ka nepastāv būtiski šķēršļi samazināt apdrošināšanas sabiedrības finanšu rādītāju publicēšanas biežumu ar mērķi samazināt tirgus caurskatāmību.

6. OCTA kalkulatori

59 OCTA tirgū ir pieejami vairāki apdrošināšanas brokeru izveidoti OCTA kalkulatori. OCTA kalkulatori kalpo tam, lai TRL īpašnieks vienuviet var iepazīties ar apdrošināšanas sabiedrību piedāvājumiem un izvēlēties sev piemērotāko. Vienlaikus OCTA kalkulatorus var izmantot arī apdrošināšanas sabiedrības (to rīcībā ir informācija par TRL un tā īpašniekiem), lai iegūtu informāciju par konkurentu piedāvājumiem un atbilstoši tai noteiktu savu OCTA cenu – augstāku, ja nevēlas, lai klients pie tās iegādājas OCTA, vai zemāku, ja vēlas palielināt savu OCTA tirgus daļu.

Papildus apdrošināšanas brokeru izstrādātiem kalkulatoriem LTAB 2014. gadā bija izveidojusi savu OCTA kalkulatoru, taču tā darbība tika pārtraukta 01.01.2017. FKTK atzina, ka LTAB OCTA kalkulatora radīšana un uzturēšana ir pielīdzināma apdrošināšanas izplatīšanai, kas, savukārt, bija pretrunā ar Apdrošināšanas un pārapirošināšanas starpnieku darbības likumā (spēkā līdz 23.05.2019.) noteikto, proti, LTAB nedrīkst nodarboties ar apdrošināšanas izplatīšanu. Tika veiktas nepieciešamās izmaiņas normatīvajos aktos, iekļaujot starpniecības definīcijā arī darbības, ko pircēji var veikt, izmantojot OCTA kalkulatoru¹⁵. Līdz ar to KP neturpināja izpēti par LTAB izveidoto OCTA kalkulatoru, jo, analizējot datus, neradās apstiprinājums, ka šis kalkulators vēl darbotos un ka to varētu izmantot kā instrumentu apdrošināšanas sabiedrību neatļautām vienotām darbībām.

60 Izmantojot apdrošināšanas brokeru OCTA kalkulatorus, jebkura persona, ievadot TRL reģistrācijas numuru un tehniskās pases numuru, var uzzināt piedāvātās OCTA prēmijas apmēru. Kalkulatoros pieejamas visu apdrošināšanas sabiedrību, izņemot AS Latvijas filiāle "Swedbank P&C Insurance", piedāvātās OCTA prēmijas. Vairākums apdrošināšanas sabiedrību šajos kalkulatoros nodrošina iespēju iegūt piedāvāto OCTA prēmijas apmēru nepārtraukti. Tomēr atsevišķi apdrošināšanas sabiedrību piedāvājumi ir redzami noteiktu periodu, pirms beidzas iepriekšējās OCTA polises termiņš.

61 Datu plūsma starp apdrošināšanas sabiedrībām un OCTA kalkulatoriem funkcionē šādi: kalkulatorā klients ievada prasītos datus, bet tālāk datu apmaiņa notiek automātiski no vienas informācijas sistēmas uz citu - pēc klienta ievadītās informācijas pieprasījums nonāk apdrošināšanas sabiedrības datu bāzē, kas tālāk pieprasa informāciju par konkrēto klientu no OCTA Informācijas sistēmas, no tās dati nokļūst atpakaļ apdrošināšanas sabiedrības datu bāzē un apdrošināšanas sabiedrības sistēma, ņemot vērā konkrētās apdrošināšanas sabiedrības noteiktos riska faktorus un kritērijus, aprēķina prēmiju. No apdrošināšanas sabiedrības informācijas sistēmas piedāvātā OCTA cena nonāk atpakaļ OCTA kalkulatorā, kur to iegūst klients.

62 KP saskata risku, ka IT risinājuma izmantošana, tiešsaistē kalkulatorā pieprasot informāciju par dažādu apdrošināšanas sabiedrību piedāvātām OCTA cenām, tām sniedz iespēju sekot konkurentu cenām. Dažādu preču un pakalpojumu tirgos arvien vairāk izmanto IT risinājumus, cenu algoritmus, lai konkurenti monitorētu un pielāgotu savas cenas. KP uzskata, ka cenu algoritmu piemērošana OCTA tirgū, ja tos izmanto neatbilstoši sākotnējam mērķim un pārmērīgai datu ieguvei, var veicināt konkurences samazināšanos un cenu paaugstināšanu konkrētiem klientiem.

63 Ņemot vērā minēto, ir nepieciešams novērst risku apdrošināšanas sabiedrībām

¹⁵ Sākotnēji izmaiņas veiktas Apdrošināšanas un pārapirošināšanas starpnieku darbības likumā, kas zaudēja spēku ar 24.05.2019., kad spēkā stājās Apdrošināšanas un pārapirošināšanas izplatīšanas likums (ar ko tiek pārņemtas Direktīvas Nr. 2016/97 "Par apdrošināšanas izplatīšanu" prasības, kurās nedefinēts, ka apdrošināšanas izplatīšanas tvērumā ietverta arī kalkulatoru darbība)

nekontrolēti un lielā apjomā tiešsaistē piekļūt informācijai par konkurentu piedāvātajām prēmijām konkrētiem TRL. Turklāt darbības ar apjomīgiem klientu datiem, kas nav saistītas ar OCTA pakalpojuma izpildi, var saturēt arī fizisko personu datu apstrādes pārkāpumu riskus. Proti, atbilstoši Latvijas un ES normatīvo aktu prasībām apdrošināšanas sabiedrības drīkst izmantot to rīcībā esošos fizisko personu datus tikai uz tiesiska pamata, piemēram: 1) ja datu apstrāde izriet no līgumsaistībām ar klientu vai tāda ir nepieciešama līguma noslēgšanai; 2) ja fiziskā persona – datu subjekts – ir devusi nepārprotamu piekrišanu savu datu izmantošanai vienam vai vairākiem konkrētiem nolūkiem. Līdz ar to pastāv varbūtība, ka, uzkrājot datus par esošajiem un bijušajiem klientiem – fiziskām personām un izmantojot tos konkurentu piedāvājumu monitorēšanas vai klientu profilēšanas nolūkos, tiek pārkāptas šo klientu tiesības uz datu apstrādes leģitimitāti.

7. OCTA Informācijas sistēma

- 64 Kā jau iepriekš minēts, OCTA Informācijas sistēmu veido vairāku valsts institūciju, LTAB un apdrošināšanas sabiedrību datu bāzes (plašāk skatīt šī ziņojuma pielikumu Nr. 1). Līdz ar to OCTA Informācijas sistēma ir tā datu krātuve, kurā saplūst visa informācija par jebkuru TRL un tā īpašnieku, ne tikai informācija par OCTA polisi, bet arī informācija par ceļu satiksmes negadījumiem, apdrošināšanas atlīdzībām u.tml. OCTA informācijas sistēmu apdrošināšanas sabiedrības izmanto kā ikdienā, izsakot prēmiju piedāvājumus, slēdzot apdrošināšanas līgumus, izmaksājot atlīdzības, tā arī sagatavojot atskaites FKTK, LAA, LTAB. Arī LTAB izmanto OCTA Informācijas sistēmu savā darbībā, t.sk., pārraugot OCTA garantijas fondu.
- 65 KP izvērtēja OCTA informācijas sistēmu, analizējot tās uzbūvi un lietotāju piekļuves tiesības datiem. Mērķis bija pārliecināties, vai, veicot apmaiņu ar OCTA Informācijas sistēmas datiem tiešsaistē, apdrošināšanas sabiedrības (vai LTAB) var monitorēt konkurentu darbības, gan iegūstot sensitīvo informāciju, gan pārbaudot, vai konkurenti ievēro iespējamu vienošanos un tās nosacījumus, ja tāda pastāv.
- 66 Kā iepriekš minēts, apdrošināšanas sabiedrības un attiecīgās institūcijas (kuru dati tiek izmantoti, sniedzot OCTA pakalpojumu (skatīt šī ziņojuma 10. rindkopu)) izmanto OCTA informācijas sistēmu. No 03.05.2005. Līguma starp LTAB un apdrošināšanas sabiedrībām "Par civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas informācijas sistēmas attālināto servisu izmantošanu" izriet, ka, pamatojoties uz OCTA likumu un tam pakārtotajiem normatīvajiem aktiem, kā arī saskaņā ar sadarbības līgumiem, kas noslēgti starp LTAB un CSDD, VTUA, Iekšlietu ministrijas Valsts policijas Ceļu policijas pārvaldi un citām sadarbības organizācijām un pamatojoties uz DVI prasībām, LTAB apdrošināšanas sabiedrībām nodrošina attālināto servisu nepārtrauktu darbību.
- 67 Ņemot vērā, ka apdrošināšanas sabiedrības izmanto OCTA informācijas sistēmu, kurā tiek uzturēta visa informācija par katru TRL un tā īpašnieka apdrošināšanas polisēm (t.sk. apdrošināšanas prēmijām) kopsakarā ar OCTA prēmijas pieaugumu, KP izvērtēja, vai šī elektroniskā vide nerada iespēju apdrošināšanas sabiedrībām piekļūt informācijai par konkurentu piedāvātajām prēmijām un to veidošanas politiku.
- 68 KP izvērtēja OCTA Informācijas sistēmas saturu, ciktāl tas bija iespējams, balstoties uz OCTA Informācijas sistēmas izstrādātāju sniegto informāciju par šīs sistēmas uzbūvi. KP konstatēja, ka apdrošināšanas sabiedrībām piešķirto tiesību apjoms ļauj piekļūt tikai sava uzņēmuma klientu datiem un informācija par citu apdrošināšanas sabiedrību klientiem aprēķinātajām prēmijām nav pieejama.

Izņēmums ir piekļuve informācijai par faktu, ka konkrētam klientam cita apdrošināšanas sabiedrība ir izteikusi OCTA piedāvājumu.

- 69 Tai pašā laikā apdrošināšanas sabiedrības, paskaidrojot lēmumu pieņemšanu par OCTA prēmiju izmaiņām, bija analizējušas ļoti detalizētu informāciju un veikušas tirgus daļu aprēķinus tādā periodā un tādā griezumā, kādu nav iespējams aprēķināt no šobrīd publiski pieejamās FKTK, LAA un LTAB informācijas. Līdz ar to KP secina, kaut arī OCTA Informācijas sistēma nesniedz tiešu piekļuvi konkurentu datiem, tā sniedz iespēju sekot situācijai tirgū ļoti detalizētā līmenī, kas nebūtu iespējams tirgū, kurā darbība tiek veikta pilnīgas konkurences apstākļos.
- 70 KP konstatē, ka atbildīgajām institūcijām, kas veido apdrošināšanas nozares politiku un veic tās uzraudzību, nepieciešams izvērtēt OCTA sistēmu kopumā - gan normatīvo regulējumu, gan pastāvošo tirgus struktūru, gan sistēmas veidošanā un uzraudzībā iesaistītās institūcijas, to lomu un pilnvaras, gan OCTA Informācijas sistēmas darbību un tās uzraudzību, lai nodrošinātu patērētājiem nepieciešamās informācijas apjomu un sekmīgu OCTA darbību, vienlaikus novēršot riskus OCTA tirgus caurskatāmībai. Ņemot vērā, ka LTAB nodrošina OCTA Informācijas sistēmas darbību, tai ir arī jānodrošina un jābūt atbildīgai par OCTA tirgus caurskatāmības risku novēršanu (jāizvērtē, kādai informācijai piekļūst katra apdrošināšanas sabiedrība un vai tā ir nepieciešama apdrošināšanas sabiedrībai, sniedzot OCTA).

8. Signalizēšana par cenu paaugstināšanu

- 71 Papildus visiem iepriekš minētajiem tirgus caurskatāmības faktoriem OCTA tirgū vairākkārt tika publiski paustas cenu prognozes, atklāti izmaksu vai peļņas rādītāji. Tā, Balta, kas ilglaicīgi ir lielākais tirgus dalībnieks OCTA apdrošināšanas tirgū, 13.01.2017. ir publiski izteikusies saistībā ar OCTA prēmijas paaugstināšanu¹⁶, *"ja apdrošinātājam būs vēlme vēl uzlabot rentabilitāti, tas viss iet šiem 8% pa virsu un, ja apdrošinātāji grib pelnīt no šī apdrošināšanas veida, cenu pieaugumam būtu jābūt aptuveni 15% lielam"*.
- 72 Arī LTAB 2017. un 2018. gadā sniegusi plašsaziņas līdzekļos informāciju par paredzamo OCTA prēmijas pieaugumu, pamatojot to gan ar apdrošināšanas sabiedrību finansiālās darbības rādītājiem, gan ar iemaksām OCTA garantijas fondā¹⁷. Par minēto darbību neatbilstību godīgas konkurences principiem KP izteica LTAB brīdinājumu, gan aicinot uz pārrunām KP, gan rakstiski aizrādot, ka tas var tikt uztverts kā nevēlams signāls pārējiem tirgus dalībniekiem paaugstināt OCTA prēmijas neatkarīgi no viņu pašu aprēķiniem un lēmumiem. KP arī norādīja LTAB, ka šādi paziņojumi noteiktos apstākļos var tikt vērtēti kā cenu signalizācija pārējiem tirgus dalībniekiem.

¹⁶ <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/zinu-analize/octa-joma-apdrosinatajiem-udens-smelas-mute.a218946/>

¹⁷ 2017.gada 19.oktobra raksts - «Delfi»: Transportlīdzekļu īpašnieku obligātās civiltiesiskās atbildības (OCTA) apdrošināšanas cenu griesti Latvijā vēl nav sasniegti – cenu kāpums būs arī turpmāk, tomēr tas vairs nebūs tik straujš, intervijā LNT raidījumā "900 sekundes" teica Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju biroja (LTAB) valdes priekšsēdētājs J.Abāšins.- pieejams: <http://www.delfi.lv/bizness/transports-logistika/ltab-octa-cenas-turpinas-kapt-bet-ne-tik-strauji.d?id=49355775>; 2018.gada 27.februāra raksts - «Diena.lv»: "Birojs: OCTA cenu lēciens nav gaidāms"- pieejams: <https://www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/birojs-octa-cenu-leciens-nav-gaidams-14192107>; [https://www.delfi.lv/bizness/biznesa vide/iespejams-octa-polisu-cenu-kapums.d?id=50243325](https://www.delfi.lv/bizness/biznesavide/iespejams-octa-polisu-cenu-kapums.d?id=50243325)

- 73 KP uzskata, ka šāda LTAB rīcība nav atbilstoša tās izveidošanas mērķim. Lai novērstu minēto risku, kā jau minēts šī ziņojuma 48. rindkopā, KP skatījumā ir jāsamazina LTAB pieejamās informācijas apjoms par apdrošināšanas sabiedrību finanšu rādītājiem, jānodrošina LTAB neitralitāte lēmumu pieņemšanā un patērētāju interešu aizstāvībā, kā arī LTAB darbības pārraudzība.
- 74 KP uzsver, ka vadošo tirgus dalībnieku vai organizāciju pārstāvju paziņojumi par gaidāmo cenu celšanos var kalpot kā signāls visam tirgum saskaņoti rīkoties, ceļot cenas. Ja tiek pausti šādi paziņojumi, tad KP var bez brīdinājuma uzsākt konkurences pārkāpuma izmeklēšanu, vēl jo vairāk, ja KP iepriekš ir izteikusi aizrādījumus šī tirgus dalībniekiem un/vai tos pārstāvošajām asociācijām.

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Secinājumi

- 1 OCTA prēmiju paaugstināšana sākas 2016. gada 3. un 4. ceturksnī un izteikti būtisks pieaugums ir konstatējams 2017. gadā. Kopumā OCTA vidējais prēmijas pieaugums izpētes periodā ir 224 % jeb 3,2 reizes (salīdzinot zemāko prēmiju 2015. gada 1. ceturksnī pret augstāko prēmiju 2017. gada 4. ceturksnī), tomēr apdrošināšanas sabiedrībām tas ir bijis atšķirīgs. Atsevišķām apdrošināšanas sabiedrībām vidējais prēmijas apjoms izpētes periodā ir pieaudzis vairāk nekā 2 reizes, bet dažām apdrošināšanas sabiedrībām vidējais prēmijas pieaugums ir bijis 8-10 %.
- 2 OCTA prēmijas paaugstinājumu apdrošināšanas sabiedrības un LTAB pamatojušas ar izmaiņām normatīvajos aktos, pieaugošām piekritušo atlīdzību prasībām, iemaksām OCTA garantijas fondā un negatīvo tehnisko rezultātu.
- 3 Vērtējot OCTA cenu paaugstinājumu 2017. gadā, KP secina, ka ne visām apdrošināšanas sabiedrībām tas bija pamatots ar individuālo ekonomisko situāciju un rādītājiem tieši OCTA.
- 4 KP secina, ka piekritušo atlīdzību apjoms bijis svārstīgs visā periodā no 2015. līdz 2017. gadam - katrai apdrošināšanas sabiedrībai individuāli dažos ceturkšņos tas ir pieaudzis, bet tad atkal samazinājies. Ne visām, bet daļai apdrošināšanas sabiedrību kā objektīvs pamatojums prēmiju pieaugumam ir atzīstams pieaugušais atlīdzību prasību apjoms.
- 5 Izvērtējot apdrošināšanas sabiedrību sniegto informāciju par to zaudējumiem (tehniskais rezultāts) OCTA tirgū par laika periodu no 2015. līdz 2017. gadam, KP secina, ka atsevišķas apdrošināšanas sabiedrības ir spējušas veidot pozitīvu saimnieciskās darbības rezultātu gan OCTA, gan kopumā par visiem apdrošināšanas veidiem, kuros tās piedāvā pakalpojumus. Ne uz visām apdrošināšanas sabiedrībām ir attiecināms LTAB publiski paustais, ka iemesls OCTA paaugstināšanai bijis negatīvais tehniskais rezultāts.
- 6 Attiecībā uz iemaksām OCTA garantijas fondā KP konstatē, ka atbilstoši normatīvajā aktā noteiktajam to apmērs ir 0,10–2,08 EUR no katras OCTA prēmijas¹⁸, un tas nav vērtējams kā tik būtisks, lai veicinātu OCTA prēmijas pieaugumu vairāk kā divas reizes. Tāpat KP secina, ka ne minimālās algas pieaugums, ne pārējās izmaiņas normatīvajos aktos, kas ietekmē arī apdrošināšanas atlīdzību apmēru, nevar būt kā vienots pamatojums visām apdrošināšanas sabiedrībām strauji paaugstināt OCTA prēmiju 2017. gadā.

¹⁸ Saskaņā ar MK 22.03.2005. noteikumiem Nr. 195 "Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas garantijas fonda izveidošanas, uzkrāšanas un administrēšanas kārtība" iemaksas OCTA garantijas fondā aprēķina atkarībā no TRL veida un apdrošināšanas termiņa

- 7 OCTA tirgus būtiski atšķiras no citiem tirgiem ar to, ka tajā publiski ir pieejama detalizēta informācija par konkurējošu uzņēmumu finansiālās darbības rādītājiem, proti, katrai apdrošināšanas sabiedrībai ik ceturksni ir pieejama informācija ne tikai par sevi, bet arī par konkurentiem - kopsummās par apdrošināšanas prēmijām un atlīdzībām, tehnisko rezultātu.
- 8 Šāda sistēmas caurredzamība, ko nodrošina OCTA Informācijas sistēma, kā arī FKTK, LTAB un LAA uzkrātā un publicētā informācija un OCTA kalkulatori tiešsaistes vidē, sniedz plašas iespējas viegli iegūt informāciju par konkurentiem – gan to aktuālo, gan plānoto rīcību (stratēģijas, prēmijas, tirgus daļas vai to izmaiņas), regulāri tos monitorējot un sekojot konkurentu rīcībai.
- 9 Papildus tam LTAB vairākkārt publiski puda komentārus par paredzamo cenu paaugstināšanos, kas var tikt uztverts kā nevēlams signāls tirgus dalībniekiem paaugstināt OCTA prēmijas neatkarīgi no viņu pašu aprēķiniem un lēmumiem. Ja tiek pausti šādi paziņojumi, tad KP var bez brīdinājuma uzsākt konkurences pārkāpuma izmeklēšanu, vēl jo vairāk, ja KP iepriekš ir izteikusi aizrādījumus šī tirgus dalībniekiem un/vai tos pārstāvošajām organizācijām.
- 10 Ņemot vērā OCTA specifisko būtību, patērētājam, izvēloties apdrošināšanas sabiedrību, būtiskākais kritērijs ir nevis pakalpojuma kvalitāte, kas tiks saņemta, iestājoties apdrošināšanas gadījumam, bet OCTA polises zemākā cena. No piedāvājumu puses OCTA tirgū ir virkne normatīvajos aktos iekļautu prasību, kas strikti reglamentē apdrošināšanas sabiedrību rīcību, tostarp pamatkritērijus prēmiju apmēra noteikšanai, vienotās informācijas sistēmas izmantošanu u.c. Pircēja varas spiediens OCTA tirgū nedarbojas, jo OCTA ir TRL īpašniekam obligāta un apdrošinājuma ņēmējam nav būtiska pakalpojuma kvalitāte.
- 11 Tādējādi OCTA tirgus nedarbojas brīvas konkurences apstākļos, kur produkta/pakalpojuma piedāvātāji konkurē savā starpā ar pakalpojuma kvalitāti un cenu, lai iegūtu klientu. Turklāt atsevišķos gadījumos OCTA prēmija ir paaugstināta ar pretēju mērķi, proti, lai patērētājs neizvēlētos šo apdrošināšanas sabiedrību kā OCTA pakalpojuma sniedzēju. Apdrošināšanas sabiedrības spēj brīvi paaugstināt OCTA prēmiju, nebaudoties, ka zaudēs klientu, jo patērētājam OCTA ir obligāts priekšnosacījums, lai piedalītos ceļu satiksmē un līdz ar to pastāv garantēts pieprasījums. Tādējādi tirgus specifikas dēļ apdrošināšanas sabiedrības, nosakot OCTA prēmiju, nav ierobežotas tās paaugstinājumā.
- 12 Plašā finanšu datu esamība LTAB rīcībā, kā arī tas, ka LTAB un LAA vada viena un tā pati persona, rada interešu konfliktu un OCTA tirgus dalībnieku saskaņotu darbību risku. KP secina, ka pastāvošā OCTA tirgus uzraudzības sistēma nenodrošina lēmumu pieņemšanas neitralitāti, vienlīdz apdraudot LTAB izveides mērķa - aizsargāt ceļu satiksmes negadījumā cietušo trešo personu intereses un veicināt OCTA stabilitāti un attīstību - īstenošanu.
- 13 Pastāvot piekļuvei tik detalizētai un aktuālai informācijai par tirgu un konkurentu cenām, tirgus dalībniekiem ir iespēja arī tad, ja nepastāv savstarpēja aizliegta vienošanās, sekot konkurentu darbībai tirgū un attiecīgi pielāgot savu rīcību un lēmumus.
- 14 Līdz ar to KP secina, ka ir nepieciešami vairāki korekcijas pasākumi, lai mazinātu tirgus caurredzamību un tādējādi novērstu tirgus dalībnieku paralēlu darbību risku, kas rada aizliegtām saskaņotām darbībām līdzvērtīgas sekas, paaugstinot OCTA prēmiju apjomu un negatīvi ietekmējot OCTA pakalpojuma saņēmēju izveles iespējas, kā arī novērstu interešu konflikta risku.

Priekšlikumi

Finanšu ministrijai

- 1 Ņemot vērā valsts pienākumu izveidot obligāto civiltiesisko apdrošināšanu, KP

ieskatā Finanšu ministrijai nepieciešams pārskatīt OCTA sistēmu, tās veidošanā un uzraudzībā iesaistītās institūcijas, to lomā un pilnvaras un pilnveidot normatīvo regulējumu, tostarp lai:

- 1.1. novērstu pārmērīgu publiski pieejamo un apdrošināšanas sabiedrību rīcībā esošo datu apjomu par konkurentiem, izvērtējot kā OCTA datu publiskošanas biežumu un detalizāciju, tā arī OCTA Informācijas sistēmas darbības efektīvu uzraudzību;
 - 1.2. izvērtētu OCTA prēmijas maksimālā apmēra ierobežojuma noteikšanu;
 - 1.3. novērstu iespējamo interešu konfliktu LTAB darbībā, skaidri definētu tās pilnvaras un nodrošinātu LTAB efektīvu pārraudzību.
- 2 LTAB pārraudzība ir nepieciešama, lai nodrošinātu LTAB neitralitātes ievērošanu un TRL īpašnieku aizsardzību. Proti, lai nodalītu LAA (biznesa intereses) un LTAB (publiskās (sabiedrības) intereses) funkcijas, kā arī, ņemot vērā plašu finanšu datu par katru OCTA pakalpojuma sniedzēju pieejamību LTAB, novērstu riskus neatļautai informācijas apmaiņai starp apdrošināšanas sabiedrībām. KP ierosina, piemēram, noteikt pārraudzības (valsts pārvaldes) institūciju, kas pārrauga LTAB darbību.

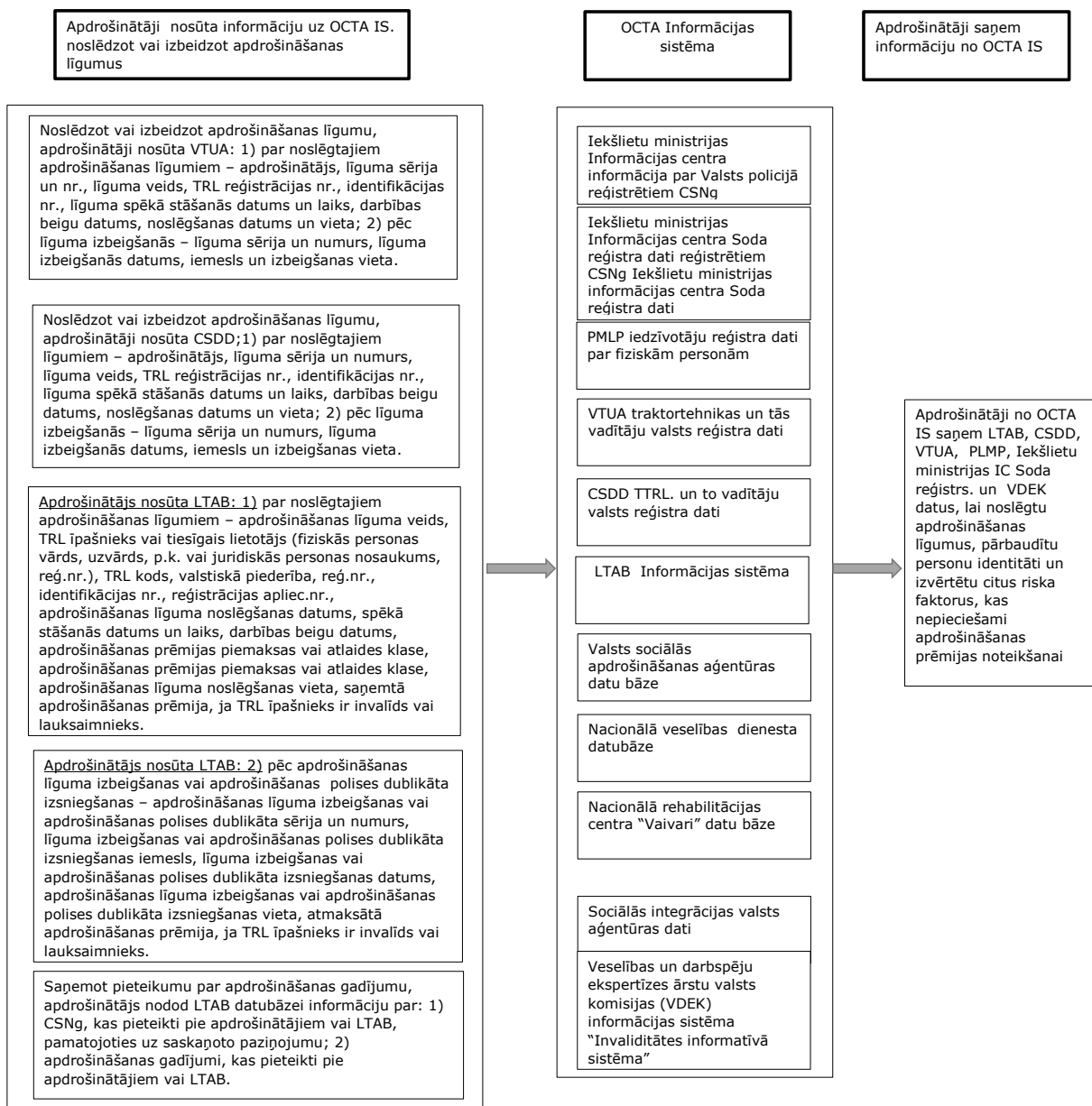
FKTK

- 3 Lai novērstu OCTA tirgus caurredzamību un samazinātu konkurentu rīcības monitorēšanas iespējas, nepamatoti bieži iegūstot informāciju par citu apdrošināšanas sabiedrību datiem, KP ierosina mainīt FKTK informācijas, par apdrošināšanas sabiedrību OCTA finanšu rādītājiem, publicēšanas biežumu jeb periodu no reizes ceturksnī uz reizi gadā.
- 4 Lai novērstu iespējamību, ka apdrošināšanas sabiedrības, izmantojot cenu algoritmus, nekontrolētā veidā, tostarp, neievērojot fizisko personu datu aizsardzības prasības, var iegūt liela apjoma datus no OCTA kalkulatoriem par citu apdrošināšanas sabiedrību OCTA prēmijām, OCTA kalkulatorā papildus TRL reģistrācijas numuram un apliecības numuram ir jāparedz prasība par informācijas pieprasītāja identifikāciju (tā var būt, piemēram, TRL īpašnieka autorizācija, izmantojot internetbanku).

LTAB

- 5 Ņemot vērā, ka LTAB nodrošina OCTA Informācijas sistēmas darbību, tai ir arī jānodrošina un jābūt atbildīgai par OCTA tirgus caurskatāmības risku novēršanu - jāizvērtē, kādai informācijai piekļūst katra apdrošināšanas sabiedrība, un jānodrošina, ka to rīcībā ir tikai tā informācija, kas nepieciešama apdrošināšanas sabiedrībai, sniedzot OCTA.
- 6 Nedrīkst pastāvēt ne mazākās šaubas par to, ka LTAB pieejamā informācija par katru apdrošināto personu var tikt izmantota citiem mērķiem, kā vien OCTA sistēmas darbības sekmīgai nodrošināšanai. Ņemot vērā šajā uzraudzībā konstatēto (ziņojuma 4. un 8. nodaļa), KP norāda, ka viena persona nevar vienlaicīgi kvalitatīvi pārstāvēt biznesa intereses un ievērot neitralitāti patērētāju interešu aizstāvībā.
- 7 Ņemot vērā, ka LTAB sniegtais pamatojums par informācijas uzkrāšanu un publicēšanu rada draudus konkurencei, kur tirgus dalībnieki pieņem lēmumus, ņemot vērā to individuālos finanšu rādītājus un izvirzītos mērķus, LTAB jāsamazina pieprasītās informācijas apjoms, t.sk. jāpārtrauc pieprasīt no apdrošināšanas sabiedrībām peļņas un zaudējumu aprēķinu, parakstītās prēmijas un apdrošināšanas sabiedrību darbības rādītājus (tehniskais rezultāts, kombinētais rādītājs utt.). Tāpat LTAB ir jāmaina tās izstrādātie OCTA statistikas apkopošanas un publicēšanas noteikumi, samazinot publicējamās informācijas apjomu.

OCTA Informācijas sistēmas datu apmaiņas shēma

- Apdrošinātāji saņem informācijas sistēmas datus, izmantojot LTAB datu apstrādes sistēmas. CSDD transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistra dati apdrošinātājiem pieejami izmantojot LTAB vai CSDD datu apstrādes sistēmas
- OCTA Informācijas sistēmā iesaistītās institūcijas nodrošina datu apmaiņu informācijas sistēmā tiešsaistes režīmā

Vidējā OCTA prēmija¹⁹, 2015.-2017.gads, EUR

	2015q1	2015q2	2015q3	2015q4	2016q1	2016q2	2016q3	2016q4	2017q1	2017q2	2017q3	2017q4
Uzņēmums A	37,89	33,57	38,61	43,79	39,25	36,49	38,50	38,91	40,07	39,84	50,69	64,48
Uzņēmums B	43,40	38,43	35,17	36,86	37,86	39,96	40,72	38,91	50,13	59,59	66,88	81,40
Uzņēmums C	49,14	44,92	44,85	45,41	53,62	40,07	48,11	48,33	49,36	52,78	66,03	73,38
Uzņēmums D	42,52	42,44	36,39	33,11	31,81	29,86	30,28	31,00	30,34	39,27	47,21	50,88
Uzņēmums E	61,51	46,35	40,00	57,84	53,06	58,33	39,96	40,59	46,74	56,99	61,43	81,45
Uzņēmums F	36,54	33,95	39,16	49,74	52,70	51,80	55,47	46,51	45,86	54,50	75,28	86,18
Uzņēmums G	43,26	35,05	32,85	35,68	34,29	29,64	31,29	43,10	43,57	39,64	47,69	57,15
Uzņēmums H	26,52	25,94	28,74	29,91	28,82	26,87	28,60	30,87	35,11	40,61	51,71	60,85
Uzņēmums I	30,54	23,33	23,26	29,68	27,06	30,49	31,24	26,89	35,04	38,10	45,01	55,95
Uzņēmums J	43,39	42,75	44,96	45,35	45,41	51,14	50,73	36,77	35,56	35,70	43,56	46,08

¹⁹ Konkurences padomes aprēķini

Pateicība

Konkurences padome pateicas uzņēmumiem, asociācijām un valsts pārvaldes iestādēm, kas sniedza tirgus uzraudzības veikšanai nepieciešamo informāciju.

Par tirgus uzraudzībām

Konkurences padome veic tirgus uzraudzības – padziļinātu konkurences situācijas analīzi – mērķtiecīgi izvēlētos tirgos, lai atklātu un novērstu konkurences kropļojumus, kas ierobežo uzņēmumu vienlīdzīgu sāncensību.

Uzraudzības noslēguma ziņojums tiek publiskots, ja to neliedz informācijas pieejamības ierobežojumi un ja informācija par tirgu, kas iegūta papildus pārkāpuma konstatēšanai vai nekonstatēšanai, uzskatāma par būtisku.

Sabiedrības līdzdalības iespējas

*Anonīmas ziņošanas iespēja
Konkurences padomes interneta vietnē:*

<http://www.kp.gov.lv/lv/tipoffs>

Informēt Konkurences padomi par iespējamiem pārkāpumiem vai saņemt konsultāciju iespējams gan klātienē (iepriekš piesakoties), gan telefoniski (arī neatklājot savu identitāti).

Konkurences padome

Brīvības 55, 2.korp.,
Rīga, LV-1010,
Tālrunis: +371 67282865
Fakss: +371 67242141
E-pasts: konkurence@kp.gov.lv

www.kp.gov.lv

 [@KPgovLV](https://twitter.com/KPgovLV)